

Uitgelezen

Michel Vandebosch, een pragmatische idealist

De Dieren crisis, Michel Vandebosch, Antwerpen: Houtekiet, 2005, 372 pp., 19,95.

Michel Vandebosch en GAIA zijn de voorbije jaren uitgegroeid tot boegbeeld van de dierenrechtenbeweging in België. Zij zijn erin geslaagd een grote schare sympathisanten uit te bouwen, ook bij mensen die zeker niet de hele (vegetarische) agenda van de organisatie delen. Deze zoektocht naar een evenwicht tussen pragmatisme en radicaal idealisme maakt *De dieren crisis* tot een boeiende inkijk in de drijfveren van Michel Vandebosch.

GAIA heeft de voorbije tien jaar heel wat succesvolle, vaak erg mediagenieke acties gevoerd. De eerste hoofdstukken van *De dieren crisis* geven een overzicht van enkele van de meest sprekend voorbeelden uit het recente verleden: de veemarkten, de lange-afstands-veetransporten, de massale ruiming van vee en de dollekoeienziekte. Een geschikte opener, want de beschreven toestanden zijn zo vaak zo schrijnend dat ze ook een overtuigd vleeseter naar de keel grijpen.

Michel Vandebosch doet het hele boek door regelmatig beroep op de emoties van de lezer. Hem sentimentalisme verwijten, zou echter onterecht zijn. Integendeel, kenmerkend voor het dierenactivisme van Vandebosch is net de sterk rationele onderbouw, onder andere gebaseerd op het werk van Peter Singer. Talloze wetenschappers, filosofen en schrijvers passeren de revue. Het levert een lezenswaardig overzicht op van verschillende opvattingen in tijd

en ruimte over dierenwelzijn en dierenrechten. Cruciaal zijn echter vooral de wetenschappelijke bevindingen over de eigenschappen van dieren: hun vermogens om lichamelijke en geestelijke pijn te ervaren, hun verstandelijke vermogens, de beschikking over zekere vormen van cultuur, taalvermogen en empathie,... Het zijn die vermogens die dieren tot moreel relevante subjecten maken, met eigen rechten. Rechten op maat van de specifieke vermogens, noden en behoeften van dieren, die dan ook van soort tot soort kunnen verschillen. Zo schaaft de auteur zich achter de *Verklaring over Mensapen* die mensapen beschouwt als onze gelijken in sociale en morele zin, wat een recht op leven, individuele vrijheid en een verbod op foltering inhoudt.

Die sterk rationele onderbouw betekent niet dat de GAIA-frontman geen belang hecht aan emoties als achtergrond van dierenactivisme. Hij legt zelfs de klemtoon op onze menselijke vermogens tot inleven en mededogen. Daarbij pleit hij voor respectvolle identificatie: empathie met respect voor eigen identiteit. Wel waarschuwt hij voor selectieve verontwaardiging, zoals van mensen die steigeren bij het levend villen van honden in Azië maar ondertussen blind blijven voor wantoestanden in onze intensieve veehouderij.

Hoewel het vermogen om pijn lijden een cruciaal element is om levende organismen al dan niet rechten te verleenen, heeft Vandebosch veel moeite met mensen die oprecht bekommerd zijn om de pijn die dieren kunnen lijden door menselijk toedoen, maar die doden op zich geen noemenswaardig probleem vinden. Een dier doden is niet altijd absoluut verwerpelijk, maar nooit onproblematisch.

De auteur ergert zich duidelijk aan de tegenstelling die sommigen willen creëren tussen mensenrechten en dierenrechten. Hij plaatst de strijd voor dierenrechten net in het verlengde van de strijd voor mensenrechten. De link tussen wreedheid jegens mensen en wreedheid jegens dieren verdient volgens Vandenbosch meer aandacht. Hij wil zeker de slavernij of de uitroeiing van de joden niet botweg gelijkstellen met de manier waarop dieren vaak behandeld worden, maar wijst wel op bepaalde parallellen. Omdat de auteur beseft hoe gevoelig een degelijke vergelijking ligt, verwijst hij hierbij naar citaten van zwarte en joodse auteurs, wiens familieleden zelf deze gruwelen hebben ondergaan

De opvattingen van Vandenbosch mogen dan in veel ogen radicaal zijn, voor een fundamentalist wil hij zeker niet versleten worden. Absolute zuiverheid is niet van deze wereld. Zo verklaart de dierenactivist zich geen blinde opponent van dierproeven: zeer veel dierproeven zijn overbodig, vaak zelfs contraproductief, maar dat betekent nog niet dat een onmiddellijk, volledig verbod op dierproeven per definitie realistisch is.

Waarschijnlijk zal niet iedereen na het lezen van dit boek de dierenrechtenvi-

sie van Michel Vandenbosch volledig delen. Maar dat lijkt ook niet de bedoeling van de auteur. Als hij mensen een aantal stappen in de goede richting kan laten zetten, beschouwt hij dat al als een belangrijke winst. Er is een verschil tussen de eisen die GAIA aan de politiek stelt en GAIA's ideale streefdoelen en toekomstscenario's. Zo is Vandenbosch zelf een overtuigd vegetariër, maar levert hij wel strijd voor een diervriendelijker veehouderij. Het is niet zo dat iemand die nog vlees eet, hypocriet zou zijn als hij tegelijk bezwaren heeft tegen bont of foie gras.

Het is die pragmatische houding die ervoor zorgt dat zelfs de Boerenbond in een specifiek dossier wel eens een schouderklopje krijgt, terwijl groene politici in het boek verschillende keren op een sneer mogen rekenen. Net omdat de ideologische verwantschap veel groter is, wordt de lat voor hen veel hoger gelegd, misschien wel eens te hoog. Anderzijds is het uitgesproken pragmatisme vermoedelijk net het geheim van GAIA: het zorgt ervoor dat de organisatie ook op veel sympathie mag rekenen bij mensen die niet alle elementen delen van de visie die Michel Vandenbosch in *De dieren crisis* uiteenzet.

Stefan Colaes

Het federalisme van een anti-nationalist

Dierickx, Ludo, *Nationalisme onder het mes. Kritiek van het politieke nationalisme in België en in het algemeen*, Uitgeverij Fantom, Antwerpen / Harmelen, 2002.

'Sire, il n'y a pas de belges.' Deze uitspraak van de Waalse socialist Jules

Destrée uit een brief aan de koning in 1912 lijkt vandaag de dag meer dan ooit werkelijkheid te zijn, zeker nu het koningshuis met epigonen als Filip en Laurent de harten niet echt meer op hol doet slaan en de nationale voetbalploeg van de ene blamage in de andere sukkel. Toch is de boutade van Destrée anno 2005 niet helemaal correct. Zij gaat onder meer voorbij aan de inspanningen die ex-Agalev-parlementslid Ludo